

Regeringens proposition

1980/81: 123

om gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade;

beslutad den 5 mars 1981.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

BRITT MOGÅRD

Propositionens huvudsakliga innehåll

Sedan läsåret 1967/68 anordnar Örebro kommun gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade elever från hela landet. Örebro kommun föreslås att även i fortsättningen vara huvudman för utbildningen. I propositionen föreslås vissa mindre ändringar i fråga om bl. a. statsbidrag till verksamheten. Ändringarna innebär större frihet för kommunen vid statsbidragets användning.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-03-05

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Wikström, Mogård, Dahlgren, Åsling, Krönmark, Burenstam Linder, Wirtén, Holm, Boo, Danell, Petri, Eliasson

Föredragande: statsrådet Mogård

Proposition om gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade

1 Inledning

Läsåret 1967/68 påbörjades i Örebro kommun en försöksverksamhet med gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade. År 1971 beslöt riksdagen att verksamheten fr. o. m. läsåret 1971/72 skulle bedrivas i reguljär form (prop. 1971: 1, UblJ 1971: 1, rskr 1971: 58).

För utbildningen gäller ett avtal av den 8 december 1971 mellan staten och Örebro kommun. Avtalet godkändes den 28 januari 1972 av Kungl. Maj:t, som samma dag utfärdade bestämmelser om verksamheten. Bestämmelserna, som senast ändrades den 22 mars 1979, bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Sedan 1971 års avtal sagts upp av Örebro kommun i december 1977 har giltighetstiden successivt förlängts, senast till utgången av juni 1981.

Förlängningen har samband med integrationsutredningens (U 1978:07) uppdrag att utreda frågan om integration av handikappade elever i skolväsendet.

Integrationsutredningen avgav hösten 1979 betänkandet (Ds U 1979: 14) Gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade i Örebro. En sammanfattning av betänkandet bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av socialstyrelsen, statens handikappråd, statskontoret, riksrevisionsverket, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), skolöverstyrelsen (SÖ), länskolnämnderna i Stockholms, Malmöhus och Örebro län, styrelserna för Manilla-, Östervångs-, Väner-, Kristina-, Birgitta- och

Hällsboskolorna, studiestödsutredningen (U 1975: 16), gymnasieutredningen (U 1976: 10), omsorgskommittén (S 1977: 12), elevvårdskommittén (U 1978: 06), Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Stockholms, Malmö, Örebro och Härnösands kommuner, Handikappförbundens centralkommitté (HCK), Sveriges dövas riksförbund, Riksförbundet för döva och hörselskadade barn, De handikappades riksförbund (DHR), Hörselvårdskonsulenternas förening, Hörselpedagogiska föreningen, Hörselfrämjandet, Svenska sällskapet för hörsel- och dövundervisning samt Västanviks folkhögskola.

En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

Statens förhandlingsnämnd har på regeringens uppdrag fört förhandlingar med Örebro kommun om nytt avtal för utbildningen. Genom skrivelse den 22 januari 1981 har förhandlingsnämnden för regeringens prövning överlämnat ett avtal som har träffats den 12 januari mellan staten och kommunen med förbehåll för vederbörligt godkännande på ömse håll. Avtalet är avsett att gälla för tiden den 1 juli 1981—den 30 juni 1986. Om avtalen inte sägs upp ett år före avtalstidens utgång, förlängs det med ett år i sänder. Avtalet bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 4*. Örebro kommun har den 13 februari 1981 för sin del godkänt avtalet.

Jag avser nu att ta upp frågan om vad som för tiden fr. o. m. den 1 juli 1981 bör gälla beträffande gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade. Jag begränsar mig därvidlag till frågor som kräver riksdagens ställningstagande.

2 Föredragandens överväganden

Enligt 2 a § skollagen (1962: 319, omtryckt 1970: 1026, paragrafen ändrad senast 1977: 108) sörjer staten för undervisningen i specialskola av bl. a. barn som på grund av dövhet eller hörselskada inte kan följa undervisningen i grundskolan. För specialskolan gäller särskilda bestämmelser enligt skollagen och specialskolförordningen (1965: 478, omtryckt 1970: 327).

På gymnasial nivå finns ingen direkt motsvarighet till specialskolan. Såsom redovisats anordnar emellertid Örebro kommun sedan läsåret 1967/68 gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade elever från hela landet. I Örebro kommun ligger också en av statens specialskolor för döva och hörselskadade, nämligen Birgittaskolan.

Integrationsutredningen har behandlat såväl huvudmannaskapet för specialskolan som huvudmannaskapet för gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade. För specialskolan har utredningen föreslagit fortsatt statligt huvudmannaskap. Frågan tas upp i årets budgetproposition, i vil-

ken regeringen föreslår att riksdagen godkänner att specialskolan förblir statlig (prop. 1980/81: 100 bil. 12 s. 293 ff.). Vad gäller huvudmannaskapet för gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade tar utredningen inte själv ställning till om huvudmannaskapet bör vara statligt eller kommunalt. Bland remissinstanserna är meningarna delade. Det kommunala huvudmannaskapet möjliggör ett gemensamt utnyttjande av gymnasieskol-enheternas resurser såsom skolledning, lärare, övrig personal, lokaler och utrustning. Jag förordar därför ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap.

Jag anser vidare i överensstämmelse med integrationsutredningens uppfattning att gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade från hela landet även fortsättningsvis skall vara förlagd till Örebro. Det är enligt min mening mest rationellt med tanke på befintliga resurser.

Integrationsutredningen har föreslagit att det inte skall föreskrivas någon övre gräns för antalet elever i utbildningen. Utredningen menar att om det av praktiska skäl måste införas en begränsning, bör antalet platser sättas så högt att alla behöriga sökande kan beredas plats. Denna uppfattning delas av remissinstanserna. Jag anser att staten, i likhet med vad som gäller för gymnasieskolan i allmänhet, årligen bör pröva för hur många elever utbildningen skall vara dimensionerad. För budgetåret 1981/82 bör utbildningen liksom för innevarande budgetår dimensioneras för 250 elever. Härigenom bör förutom elever från specialskolor för döva och hörselskadade även andra elever kunna tas emot.

I fråga om inträdesvillkor och förfarandet vid intagning bör i stort sett samma regler gälla som hittills. En döv eller gravt hörselskadad som är bosatt utom riket bör få tas in som elev efter medgivande av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Också när det gäller utbildningens organisation bör i stort sett hittillsvarande regler gälla i fortsättningen.

I fråga om statsbidrag för utbildningen bör gälla dels de allmänna reglerna för gymnasieskolan, dels vissa särskilda bestämmelser. Liksom hittills bör en särskild norm kunna gälla för statsbidrag till kostnader för stödundervisning och samordnad specialundervisning. Vad gäller tekniska och organisatoriska stödåtgärder för eleverna vill jag erinra om vad som sägs i årets budgetproposition (prop. 1980/81: 100 bil. 12 s. 316).

Härutöver behövs ytterligare bidrag med tanke på de särskilda kostnader som är förenade med verksamheten. Jag anser att detta bidrag bör ges i form av ett allmänt verksamhetsstöd som kommunen kan använda på sätt den finner lämpligast. Bidraget kan t. ex. användas för personal som inte har statligt reglerad anställning och för sociala anordningar för eleverna.

Enligt skollagen skall undervisningen i gymnasieskolan vara kostnadsfri för eleven. Skollagen innehåller också bestämmelser om kostnadsfri skolkostnadsfri hälsovård för den som genomgår en längre utbildning i gymnasieskolan. Det verksamhetsstöd som jag förordar ger möjlighet att utöver vad som följer av lagen på olika sätt hjälpa eleverna.

Flertalet elever i den aktuella utbildningen uppbär någon form av bidrag från staten för sitt uppehälle. Enligt 1971 års avtal har kommunen likväldigt haft skyldighet att ge eleverna kost och logi gratis. För detta har kommunen fått särskilt bidrag av staten. En sådan ordning med dubblering av det statliga stödet bör inte gälla i fortsättningen. Verksamhetsstödet bör som jag nyss har anfört användas på sätt kommunen finner lämpligt. För tjänster som kommunen inte enligt lag skall tillhandahålla kostnadsfritt och för vilka kommunen inte heller får sina kostnader täckta genom statsbidrag bör kommunen inte ha någon avtalsenlig skyldighet att ge eleverna utan att dessa skall behöva betala något.

Det avtal av den 12 januari 1981 som statens förhandlingsnämnd har underställt regeringen för prövning svarar enligt min mening väl mot vad som fr. o. m. den 1 juli 1981 bör gälla i fråga om den gymnasiala utbildningen för döva och gravt hörselskadade.

Avtalet skiljer sig från 1971 års avtal i huvudsak på två punkter.

Enligt det nya avtalet skall kommunen anvisa logi och möjlighet till kost för de elever som så önskar och behöver. Till skillnad från vad som föreskrevs i 1971 års avtal har kommunen dock inte skyldighet att tillhandahålla dessa förmåner gratis. Jag får därvid hänvisa till vad jag nyss har anfört.

Den andra större förändringen i förhållande till 1971 års avtal är att ett statsbidrag i form av verksamhetsstöd ersätter nu utgående bidrag för lönekostnader för kommunalt anställd personal samt vissa elevsociala kostnader. Som jag tidigare har anfört ingår inte kostnader för kost och logi för eleverna i underlaget för statsbidrag. Verksamhetsstödet beräknas per elev och läsår. För läsåret 1981/82 är beloppet per elev 30 000 kr. Beloppet kommer årligen att räknas upp med basbeloppsindex, dvs. nettoprisindex med bortseende från direkt inverkan av ändringar i energipriser.

Avtalet innebär enligt min mening godtagbara villkor för staten. Som jag tidigare har nämnt är avtalet avsett att gälla för tiden den 1 juli 1981 – den 30 juni 1986.

I årets budgetproposition (prop. 1980/81:100 bil. 12 s. 315) har för budgetåret 1981/82 beräknats medel i särskilt statsbidrag för verksamheten i Örebro utöver bidrag till lärar- och skollöner. Det nya avtalets verksamhetsstöd innebär att kostnaden nu kan beräknas till (250x30 000 kr.=) 7 500 000 kr.

3 Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat om gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade fr. o. m. den 1 juli 1981.

2. bemyndiga regeringen att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som följer av avtalet den 12 januari 1981.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga 1

Kungl. Maj:ts bestämmelser den 28 januari 1972 rörande den gymnasiala utbildningen för gravt hörselskadade i Örebro i den lydelse bestämmelserna har efter ändringar senast den 22 mars 1979

Kungl. Maj:t, som denna dag godkänt ett avtal mellan statens förhandlingsnämnd och Örebro kommun beträffande den gymnasiala utbildningen för gravt hörselskadade, meddelar följande bestämmelser beträffande ifrågavarande utbildning att, om inte annat föreskrivs, gälla räknat fr. o. m. den 1 juli 1971 tills vidare.

1 §

Örebro kommun anordnar i sin gymnasieskola utbildning för gravt hörselskadade elever till en omfattning som bestäms av Kungl. Maj:t.

2 §

Utbildningen skall vara öppen för elever från hela riket.

3 §

För gymnasieskolan gällande bestämmelser skall tillämpas i den mån annat ej framgår av dessa bestämmelser eller särskilda beslut av Kungl. Maj:t.

4 §

Skolöverstyrelsen bör vid behandling av frågor som berör ifrågavarande utbildning samråda med en för ändamålet tillsatt samarbetsgrupp.

5 §

För undervisningen skall gälla läroplanen för gymnasieskolan med de ändringar och tillägg som skolöverstyrelsen, eller efter bemyndigande av överstyrelsen, skolstyrelsen i Örebro beslutar.

6 §

Behörig att intas som elev är gravt hörselskadad som genomgått specialskolans högstadium. Gravt hörselskadad får i annat fall intas om särskilda skäl föreligger.

7 §

Innan intagningsnämnden beslutar om intagning av elever skall den samarbetsgrupp som avses i 4 § beredas tillfälle att yttra sig.

8 §

Utbildningen av de gravt hörselskadade skall integreras med motsvarande utbildning för andra elever i gymnasieskolan i den mån detta är möjligt och lämpligt.

9 §

Klass, linje, specialkurs, gren, variant eller grupp får anordnas om antalet elever är minst fyra.

Om särskilda skäl föreligger, får skolöverstyrelsen medge att utbildningsväg får anordnas även om antalet elever är mindre än fyra.

Stödundervisning får anordnas i enlighet med av skolöverstyrelsen utfärdade föreskrifter.

Förlängd utbildning motsvarande högst ett år får medges efter prövning i varje särskilt fall. Prövningen görs av i 4 § angiven samarbetsgrupp. Det ankommer på skolöverstyrelsen att utfärda erforderliga anvisningar. (Paragrafen ändrad 1973-06-05)

10 §

Rektor vid skolenhet till vilken gymnasial utbildning för gravt hörselskadade är förlagd svarar för den omedelbara skolledningen.

För utbildningen skall finnas två särskilda studierektorer. I fråga om lönegradsplacering för dessa tjänster skall fr. o. m. den 1 februari 1972 gälla vad som enligt tjänsteförteckningsavtalet för undervisningsområdet (TFU) den 28 juni 1971 är föreskrivet för ordinarie studierektor vid gymnasieskola. I fråga om behörighet till och tillsättning av dessa tjänster skall gälla vad som finnes föreskrivet i skolstadgan för ordinarie studierektor i gymnasieskolan. Undervisningsskyldigheten skall enligt rektors närmare bestämmande utgöra 3–5 veckotimmar.

I övrigt anställs lärare enligt bestämmelserna för gymnasieskolan och, i den omfattning Kungl. Maj:t medger, speciallärare för talkorrektion. Övrig personal anställs i den omfattning som skolöverstyrelsen – inom ramen för av Kungl. Maj:t för sådan personal anvisade medel – efter framställning av skolstyrelsen bestämmer.

11 §

Instruktion för studierektor, speciallärare för talkorrektion och övrig personal fastställs av skolöverstyrelsen efter förslag av skolstyrelsen.

12 §

Kommunen skall förse lärosalar och andra lokaler som användes av de hörselskadade eleverna med hörselteknisk utrustning.

13 §

Kommunen skall svara för att elev som är i behov därav kostnadsfritt erhåller kost och logi inklusive tvätt och städning.

Kommunen svarar för att eleverna får fickpengar, reseförmåner, sjuk- och specialistvård, tandvård samt beklädnadsbidrag i huvudsak enligt de grunder som gäller för elev i specialskolan. Fickpengarna skall i förekommande fall reduceras med uppbyggt studiebidrag eller tillägg enligt studiehjälpsreglementet.

Skolstyrelsen skall svara för att fritidsverksamhet för ifrågavarande elever anordnas.

14 §

Kommunen har rätt att få statsbidrag dels till lönekostnader för studierektorer och lärare enligt förordningen (1966: 115) om statsbidrag till driftkostnader för viss kommunal utbildning, dels till kostnader för sådana löneförmåner till övrig personal vilka utgår enligt vid varje tillfälle gällande kommunalt kollektivavtal.

Kommunen har vidare rätt att få statsbidrag, såvitt avser i första stycket angiven personal, till kostnader för följande arbetsgivaravgifter, nämligen socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen, folkpensioneringen och försäkringen för tilläggs pension enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, avgift enligt lagen (1970: 742) om lönegarantiavgift, avgift enligt lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift, avgift enligt lagen (1973: 372) om arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet, avgift enligt lagen (1975: 335) om arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildningen, avgift enligt lagen (1975: 358) om vuxenutbildningsavgift, socialförsäkringsavgift enligt lagen (1975: 380) om delpensionsförsäkring, avgift enligt lagen (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring och socialavgift enligt lagen (1976: 381) om barnomsorg.

Förordningen (1962: 696) om bestridande av vissa kostnader på skolväsendets område tillämpas också på i första stycket angiven personal, såvitt avser ersättning för sjukvårdskostnad och flyttningkostnad. (Paragrafen ändrad 1979-03-22)

15 §

Kommunen äger få statsbidrag till kostnader för i 13 § angivna elevsociala förmåner samt andra omkostnader för verksamheten, dock högst med belopp som upptages i en av skolöverstyrelsen, inom ramen för av Kungl. Maj:t för dessa ändamål anvisade medel, för varje budgetår fastställd stat.

Uppbär kommunen folkpension för elev i form av hel förtidspension, skall statsbidraget minskas med belopp som motsvarar pensionen.

16 §

Statsbidrag för tekniska eller organisatoriska stödåtgärder m. m. utgår, i den mån inte annat föreskrivits ovan, i den ordning som enligt särskilda bestämmelser gäller för handikappade elever i gymnasieskolan.

17 §

Till kostnader för uppförande och inredning av lokaler för elevhem m. m. utgår statsbidrag enligt bestämmelserna i kungörelsen (1945: 594) angående statsbidrag till skolhem för lärjungar vid högre skolor och till avlöning av föreståndare vid dylikt skolhem, dock att statsbidrag skall utgå med 100 procent av kostnaderna.

18 §

Statsbidrag enligt 14–16 §§ utgår ur anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor utom i vad avser medel till stadigvarande undervisningsmateriel och inventarier som utgår ur anslaget Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. Statsbidrag enligt 17 § utgår ur anslaget Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.

19 §

Statsbidrag enligt ovannämnda bestämmelser utbetalas av länsstyrelsen efter rekvisition av kommunen, om ej annat är särskilt föreskrivet.

Sammanfattning av integrationsutredningens betänkande (Ds U 1979: 14) Gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade i Örebro

1 Utredningens allmänna inställning

Integrationsutredningen menar att utbildningen i Örebro befinner sig i en akut kris. Orsaken är att resurserna är för knappa. Mot den bakgrunden har utredningen funnit det nödvändigt att lägga fram förslag till vissa kortsiktiga lösningar av de problem som i dag finns vid gymnasieskolan i Örebro. Förslagen inbegriper dock i vissa delar även ställningstaganden till hur utbildningen skall organiseras på längre sikt.

2 Utbyggnad inför elevtillströmningen?

De frågeställningar utredningen fört fram är:

Skall den gymnasiala utbildningen för döva och gravt hörselskadade i Örebro anpassas till att möta den stora elevtillströmningen under 1980-talet, eller skall antalet tillåtna elevplatser maximeras och sökande utöver detta antal platser avvisas? Vilka konsekvenser kan uppstå om ett stort antal döva och gravt hörselskadade avvisas från utbildningen? Vilka blir konsekvenserna för kommunen om ett stort antal döva och gravt hörselskadade elever tillkommer under 1980-talet?

Till utbildningen i Örebro söker sig dövskolans elever, vuxna döva som tidigare inte genomgått gymnasieutbildning och hörselklasselever som på grund av avtagande hörsel inte kan följa undervisningen i specialklass för hörselskadade eller undervisningen i reguljär klass. Vilka av dessa grupper/elever skall prioriteras om antalet elever fastställs till maximalt 200 och efter vilka kriterier inom grupperna skall ett urval i så fall göras?

För dövskolans elever gäller att den gymnasiala utbildningen bl. a. ger den nödvändiga språkliga förstärkning som eleverna från dövskolans årskurs 10 behöver. Undersökningar i Sverige och i utlandet visar att en genomsnittselev från årskurserna 9–10 i dövskolan har en språkförståelse i svenska som en hörande genomsnittselev i grundskolans årskurs 3. Skolans ambition måste vara att döva elever skall läsa och skriva svenska lika bra som hörande och tala svenska så att de kan göra sig förstådda. För dövskolans elever är den gymnasiala utbildningen nödvändig. Kunskaperna i framför allt svenska måste fördjupas. Att avvisa döva och gravt hörselskadade elever från denna utbildning vore liktydigt med att upphöra med all språklig stimulering av vissa hörande elever ovanför årskurs 3 i grundskolan och att också förvägra dem yrkesutbildning.

De vuxna döva/gravt hörselskadade elever som direkt från förvärvslivet eller via folkhögskola eller arbetsmarknadsutbildning söker till den gymnasiala utbildningen i Örebro är även de en känslig handikappgrupp. De har prövat yrkesliv inom olika områden och funnit att deras kunskaper i svenska och även i övrigt inte står sig i en allt hårdare konkurrens.

I samma situation befinner sig även de hörselklasselever i grundskolan som söker till Örebro. De kommer inte heller, lika litet som avvisade

dövskoleelever eller vuxna, att utan vidare gå ut i förvärvslivet. Oavsett om man satsar på undervisning i gymnasieskola eller inte för eleverna ovanför 200-strecket, måste samhället på något sätt gripa in. Att möjligheter skapas till gymnasial utbildning för döva och hörselskadade som önskar sådan är, enligt utredningens mening, både ur den enskildes och samhällets synpunkt det enda meningsfulla.

Integrationsutredningen föreslår, att alla elever som söker till och enligt intagningsnämnden är kvalificerade för den gymnasiala utbildningen för döva och gravt hörselskadade skall antas. Någon begränsning av antalet elever bör inte finnas i avtal eller bestämmelser rörande denna utbildning. Om det av praktiska skäl ändå måste införas en begränsning av hur många elever som skall undervisas i Örebro, bör antalet elever sättas så högt att alla behöriga sökande kan beredas plats. Ett maximerat antal om 300 elever har bedömts vara tillräckligt för att i mitten av 1980-talet kunna ta emot dövskolans alla elever, ett antal elever från grundskolans hörselklasser samt ett antal vuxna elever. Verksamheten bör från början göras flexibel och möjligheter bör finnas att senare öka antalet elevplatser.

3 Utbyggnad i Örebro eller på flera orter?

Utredningen menar att en fördel med en skolort – Örebro – är att där redan finns en dövläraarkår för den gymnasiala utbildningen. Kåren är dock inte tillräcklig. Bristen på gymnasielärare med dövlärautbildning trots tolv års verksamhet i Örebro kan tas som ett tecken på att det inte på något eller några år går att bygga upp en dövläraarkår på gymnasieskolnivå på ytterligare en eller flera orter i landet. Endast i Örebro har det funnits och finns det fortfarande ett högstadium av en storleksordning som gör rekrytering av adjunkter och talkorrektionslärare till gymnasieskolan möjlig. En sådan samverkan mellan högstadieskola och gymnasieskola är önskvärd, eftersom det i perioder av lärarunderskott på ett stadium kan vara överskott på ett annat stadium.

Antalet elever i en gymnasieskola är betydelsefullt för elevernas valmöjligheter i skolan. Redan med ett elevantal om 200 föreligger vissa svårigheter att skapa underlag för upprättandet av klass eller grupp inom de utbildningsvägar som eleverna valt. Även från denna synpunkt är en skolort att föredra.

Fördelen med två eller flera skolorter är att en sådan fördelning skulle ge kortare resavstånd för många elever. Skåne och Norrland skulle kunna bli tänkbara landsändar för ytterligare en eller två gymnasieskolor med integrerade klasser för döva/gravt hörselskadade elever. Tänkbara skolorter skulle i så fall vara Lund/Malmö och Härnösand eftersom att det på dessa orter finns högstadielärare/gymnasieskollärare med dövlärautbildning.

Dövläraryrkryteringen är central i valet mellan en skolort eller två eller flera för den gymnasiala utbildningen. Trots tolv års verksamhet i Örebro har denna rekrytering inte helt tillfredsställande kunnat lösas. Vid en spridning av utbildningen på två eller flera orter förefaller problemet nära nog olösligt. Utredningen har därför förordat en skolort – Örebro – för den gymnasiala utbildningen för döva och gravt hörselskadade.

Integrationsutredningen föreslår således att den gymnasiala utbildningen för döva och gravt hörselskadade även i framtiden koncentreras till Örebro kommuns gymnasieskola och att den successivt byggs ut. Utredningen anser att möjligheter bör finnas för elever inom den gymnasiala utbildning-

en för döva och gravt hörselskadade att följa undervisningen i andra gymnasieskolor, som har sådana utbildningsvägar som av en eller annan orsak inte kan anordnas vid gymnasieskolan i Örebro.

4 Resursbehov

Utredningen menar att den främsta orsaken till problemen med utbildningen är att resurser saknas. Utredningen har därför föreslagit att nya tjänster skall inrättas vid den gymnasiala utbildningen för döva och gravt hörselskadade i Örebro. Kostnaden för de nya tjänsterna har beräknats till ca 1 450 000 kr. Följande tjänster är aktuella.

Slag av tjänst	Antal	Ökad kostnad ca
Kurator	1	89 000 kr.
Vaktmästare	1	75 000 kr.
Elevkonsulent (fritidsledare)	1	77 000 kr.
Elevhemsföreståndare (boendeföreståndare)	1	90 000 kr.
Skolsköterska	3/5	47 000 kr.
Syo-konsulent	1	95 000 kr.
Assistent	6	435 000 kr.
Teckenspråkstolkar	3	250 000 kr.
Studierektorer	2	294 000 kr.

Utredningen har inte i detalj utrett resursbehov efter budgetåret 1980/81 men förutsätter att det i det blivande avtalet mellan staten och Örebro kommun skrivs in att kommande senare resursbehov skall kunna beaktas i det årliga budgetarbetet.

5 Elevernas studiesociala situation

För de elever som direkt från dövskolans årskurs 10 övergår till den gymnasiala utbildningen i Örebro, betalar staten kostnaderna för mat, logi, hemresor (en gång per vecka), sjukvård, tandvård, specialistvård, läromedel samt hörselteknisk utrustning. De elever som inte kommer till Örebro direkt efter avslutad skolgång i dövskolan, får själva av de bidrag de får från bl. a. AMS bekosta mat och husrum.

Alla döva och gravt hörselskadade elever i Örebro har rätt till AMS-bidrag. För elever under 20 år utgår en dagpenning om 75 kr. och ett stimulansbidrag om 10 kr. För elever över 20 år utgår en dagpenning om 135 kr., men stimulansbidraget är oförändrat. Ovannämnda belopp beskattas. Ifrågavarande bidrag utgår enligt gällande bestämmelser och för högst 22 dagar per månad. Elever som inte är hemmahörande i Örebro kan i vissa fall få traktamentsersättning.

Som kompensation för merutgifter i samband med handikappet utgår handikappersättning om 30, 45 eller 60 procent av basbeloppet inom den allmänna försäkringen.

Enligt beslut från riksförsäkringsverket har de handikappade eleverna under sitt första år efter avslutad skolgång i dövskolan rätt till pension/sjukbidrag. För elever som uppbär pension reduceras dagpenningen med hela beloppet. Endast stimulansbidraget utgår. De elever som inte har

pension/sjukbidrag eller AMS-bidrag kan söka studiebidrag. Till studiebidraget kommer de andra studiesociala förmånerna som studiehjälps- resp. studiemedelssystemen innefattar.

Sammanfattningsvis kan sägas att de flesta av de döva och gravt hörselskadade eleverna får olika former av ekonomiska bidrag från staten som gör att de under sin gymnasietid har en ekonomisk standard som de i många fall inte kommer att uppnå senare i livet.

Integrationsutredningen understryker att olika bidragssystem som finns i framtiden måste samordnas så att de handikappade eleverna får rimliga ekonomiska bidrag.

6 Huvudmannaskapet för den gymnasiala utbildningen för döva och gravt hörselskadade

Utredningen har ställt frågan, om ett förändrat huvudmannaskap för utbildningen skulle kunna lösa några av de problem som f. n. finns.

I sitt delbetänkande (SOU 1979: 50) Huvudmannaskapet för specialskolan tog utredningen ställning för ett fortsatt statligt huvudmannaskap för specialskolan. Till grund för detta ställningstagande låg bl. a. en analys av det samarbete som under åren hade utvecklats mellan de statliga specialskolorna, de kommunala grundskolorna och de landstingskommunala hörselvårdskonsulenterna. De skilda huvudmannaskapen har aldrig utgjort hinder för ett gott samarbete. Andra faktorer låg bakom de samarbetssvårigheter som fanns.

Om förhållandena är desamma vid utbildningen i Örebro kan utredningen inte uttala sig, eftersom någon motsvarande analys inte gjorts av denna verksamhet. Utredningen anser att statsmakterna först måste ta ställning till de resonemang som framförts och de förslag som lagts fram i betänkandet om dövskolans framtida huvudmannaskap.

Sammanställning av remissyttranden över integrationsutredningens betänkande (Ds U 1979: 14) Gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade i Örebro

Antagning till utbildningen

Integrationsutredningen har beträffande antagning till utbildningen föreslagit att alla elever som söker till och som enligt intagningsnämnden är kvalificerade för gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade skall antas. Någon begränsning av antalet elevplatser bör inte finnas i avtal och bestämmelser rörande denna utbildning.

Utredningens förslag tillstyrks av majoriteteten av de remissinstanser som har behandlat denna fråga. TCO anser att även om klartecken kan ges till ett ökat elevantal läsåret 1981/82 är det i många fall, med hänsyn till lokal- och personalbehov, för sent att kunna åstadkomma tillfredsställande lösningar. Örebro kommun tillstyrker utredningens förslag, men anser att möjligheterna till fastare gymnasiorganisation bör studeras. Hörselpedagogiska föreningen delar också utredningens uppfattning, och påpekar att även vuxenstudier bör kunna ges tillfälle att få del av utbildning och ej bli nekade detta på grund av platsbrist.

Utbildningens lokalisering

Integrationsutredningen föreslår beträffande lokalisering av utbildningen att den gymnasiala utbildningen för döva och gravt hörselskadade även i framtiden skall koncentreras till Örebro och att den successivt byggs ut.

Utredningens förslag tillstyrks av majoriteteten av remissinstanserna. Av de remissinstanser som avstyrker utredningens förslag eller som har redovisat avvikande mening anser socialstyrelsen att man på sikt måste sträva efter att förlägga gymnasiundervisningen för döva och gravt hörselskadade elever till flera orter, så att eleverna kommer närmare sina hemorter. Länsskolnämnden i Stockholms län är tveksam till en koncentration av undervisning av nämnda typ till Örebro. En uppbyggnad av gymnasial utbildning på mer än en ort, där utbildningsutbud och studieval finge vara avgörande, vore att föredra. I ett sådant resonemang framstår någon av landets tre stora tätortsregioner som ett intressant komplement till Örebro. Länsskolnämnden i Malmöhus län vill bl. a. fästa uppmärksamheten på de svårigheter som vissa hörselskadade elever kan ha att få en gymnasial utbildning. Det skulle därför vara lämpligt att i de nuvarande specialskoleregionerna ge en gymnasieskola i varje region en sådan förstärkning, att den skulle kunna erbjuda möjligheter för denna grupp att fortsätta sina studier. Styrelsen för Vänerskolan tror inte att en hänvisning av de hörselskadade till den centrala resursen vid gymnasieskolan i Örebro leder till att samtliga som har behov av denna resurs utnyttjar den möjligheten. En koncentration och en blandning av döva och hörselskadade i undervisningen vid gymnasieskolan i Örebro åstadkommer dessutom stora pedagogiska problem i och med att den döva gruppen kräver teckenspråk som kommunikationsform, medan hörselskadade inte behärskar denna språkliga uttrycksform. Elevvårdskommittén förmodar att en koncentration av gymnasiutbildning till Örebro kommer att medföra ytterligare behov av en större administration och därmed också ökade kostnader. Det är troligt att en större spridning på flera gymnasiala enheter i landet på

längre sikt ger ökade möjligheter att få utbildad lärarkraft. Elevvårdskommittén anser att en spridning till flera orter är önskvärd och att gruppintegrering så nära hemorten som möjligt bör eftersträvas. *Härnösands kommun* förordar en decentralisering till Härnösand av gymnasieutbildningen för döva och gravt hörselskadade i Norrland. *Hörselpedagogiska föreningen* framhåller att då det gäller flerhandikappade elever är en central lokalisering att föredra på grund av att en samlad erfarenhet finns till hands både inom skolan och inom andra institutioner på orten. Samtidigt bör dock undersökas om en del av linjerna kan överföras till andra orter bl. a. med tanke på konsekvenserna av en alltför stor koncentration av handikappgrupp till en enda plats. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* föreslår att de reella möjligheter som står till buds att förlägga delar av utbildningen till Härnösand beaktas, innan nytt avtal mellan staten och Örebro kommun kommer till stånd.

Resursbehov

Integrationsutredningen föreslår att ökade resurser tilldelas verksamheten.

Av de remissinstanser som behandlat frågan om det framtida resursbehovet anser *statens handikappråd* att bristen på teckenspråklärare är besvärande och att det under en begränsad period bör förläggas en dövlarutbildning för ämneslärare till Örebro. Utbildningen skulle vara en parallell till den utbildning som i dag finns i Stockholm. *Statskontoret* föreslår att integrationsutredningen genom tilläggsdirektiv får i uppdrag att utreda möjligheterna till ett ökat samarbete på olika delområden mellan den statliga dövskolan och den gymnasiala utbildningen för döva och hörselskadade i Örebro. Utredningsarbetet skulle ske i anslutning till det fortsatta arbetet med nya former för en friare resursanvändning. *AMS* menar att skolan måste få förstärkta syo-resurser. Elevernas kontakt med arbetslivet både under skoltiden och i samband med att skolgången avslutas måste bygga på ett nära samarbete mellan syo-konsulenterna och arbetsförmedlingen både i Örebro och på elevens hemort. *SÖ* instämmer i utredningens bedömning av att resurserna måste förstärkas och anmäler att verket avser att återkomma med mera detaljerade förslag i de årliga anslagsframställningarna. *UHÄ* understryker vikten av att särskilda speciallärartjänster inrättas vid gymnasieskolan i Örebro. *Länsskolnämnden i Stockholms län* anser det angeläget att den gymnasiala utbildningen för döva och gravt hörselskadade i Örebro tillförsäkras de provisoriska resurser som kan vara nödvändiga för att ge dessa elever en kvalitativ god utbildning och en meningsfull fritid.

Länsskolnämnden i Malmöhus län finner det naturligt att resurser skapas centralt med hänsyn till att man måste göra det möjligt för de döva och gravt hörselskadade att kunna välja mellan många utbildningsvägar. *Länsskolnämnden i Örebro län* anser att de personella resurser i övrigt som utredningen föreslagit skall tillföras utbildningen på kortare och längre sikt är förhållandevis goda. Om de är tillräckliga beror på vilken omfattning verksamheten får. Under "puckel-åren" torde det bli nödvändigt att tillåta en ytterligare expansion av den hörselgymnasiala utbildningen och detta måste självfallet få konsekvenser för resurstilldelningen. *Styrelsen för Manillaskolan* delar integrationsutredningens uppfattning om planering på längre sikt och att den bör ske genom det årliga budgetarbetet. *Styrelsen för Östervångsskolan* anser att utredningen redan nu borde ha tagit ställning till frågan om särskild samordnare eller rektor i Örebro. *Styrelsen för*

Kristinaskolan föreslår att en tjänst som samordnare (rektor) med övergripande ansvar för gymnasieskolan för döva och gravt hörselskadade inrättas snarast och att den resurs i utveckling som finns vid statens skola för vuxna i Härnösand tas i beaktande i den fortsatta diskussionen om den gymnasiala utbildningen för döva och gravt hörselskadade. *Styrelsen för Birgittaskolan* anser utredningens förslag till ökade personalresurser vara välmotiverade och understryker nödvändigheten av att resursförstärkningarna snarast realiseras. *Styrelsen för Hällsboskolan* understryker vikten av att gymnasieskolan tilldelas fasta tjänster som speciallärare, resurslärare och assistenter, psykologer, kurator, tolkar, studierektorer och rektor i den omfattning utredningen föreslår. *Omsorgskommittén* anser att man bör pröva formerna för hur gymnasieskolan i Örebro kan ges en fri resurs att förfoga över och som gör det möjligt att tillgodose även starkt individuella behov hos döva och gravt hörselskadade. *Hörselpedagogiska föreningen* påpekar att utnyttjandet av de personella resurserna med all samlad erfarenhet är mycket viktig och att samordningsproblem inte får utgöra hinder för ett sådant tillvaratagande. *Hörselfrämjandet* har ungefär samma syn på personalresurserna som styrelsen för Hällsboskolan, men förordar större resurser för hörselteknisk apparatur och akustikbehandling av lokaler samt ytterligare medel till läromedelsproduktion.

Elevernas studiesociala situation

Integrationsutredningen har i delbetänkandet redogjort för de olika ekonomiska stöd som samhället ger till de döva och gravt hörselskadade eleverna och därvid påtalat att många elever under sin gymnasietid kan leva på en ekonomisk nivå, som de senare i livet inte kommer att uppnå. Utredningen anser att de olika statliga bidragssystemen skall samordnas i framtiden, så att de handikappade eleverna får rimliga ekonomiska bidrag.

AMS, elevvårdskommittén och *Örebro kommun* delar utredningens uppfattning att bidragssystemen bör samordnas. *SÖ* och *styrelsen för Hällsboskolan* anser att studiestödsutredningen bör behandla frågan om elevernas studiesociala situation. *Studiestödsutredningen* kommer i sitt slutbetänkande att behandla frågan om studiestöd till handikappade studerande. Utredningen har därvid för avsikt att också behandla frågor om bättre samordning mellan de olika stöden till denna grupp av studerande. *Länskolnämnden i Örebro län* finner det helt i sin ordning att döva och hörselskadade elever erhåller skälig kompensation för de merkostnader handikappet medför. Nämnden påpekar dock att de ersättningar som nu utgår är så generöst tilltagna, att de hos andra elevgrupper väcker både förundran och missnöje. *Riksförbundet för döva och hörselskadade barn* anser integrationsutredningens beskrivning av elevernas ekonomiska standard vara överdriven. Det beskrivna förhållandet gäller i varje fall inte för de elever som har sina föräldrahem i Örebro och som på grund därav inte uppstår traktamentsersättning. *Svenska sällskapet för hörsel- och dövundervisning* anser att frågan om elevernas ekonomiska bidrag bör penetreras innan ett nytt avtal tecknas mellan staten och Örebro kommun.

Huvudmannaskapet

Integrationsutredningen har ställt frågan om ett förändrat huvudmannaskap skulle kunna lösa några av de problem som finns vid Örebroskolan. Utredningen har härvid redovisat vad som låg till grund för utredningens ställningstagande beträffande huvudmannaskapet för specialskolan. Emellertid har utredningen inte gjort någon bedömning av det framtida huvud-

mannskapet för Örebro skolan och har därför inte lämnat något förslag därom.

Av de remissinstanser som behandlat frågan om det framtida huvudmannskapet för gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade i Örebro föreslår *länskolnämnden i Örebro län* och *kommunförbundet* ett kommunalt huvudmannskap. *Styrelsen för Östervångsskolan, Örebro kommun, Riksförbundet för döva och hörselskadade barn, Hörselfrämjandet* och *Svenska sällskapet för hörsel- och dövundervisning* förordar ett statligt huvudmannskap.

*Bilaga 4***Avtal om gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade i Örebro 1981-01-12****AVTAL****mellan svenska staten och Örebro kommun om gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade i Örebro.****1 §**

Örebro kommun svarar för gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade elever till en omfattning som bestäms av staten.

Protokollsanteckning

För gymnasieskolan gällande bestämmelser skall tillämpas om inte annat framgår av detta avtal eller särskilda föreskrifter eller andra beslut av regeringen.

2 §

Utbildningen skall vara öppen för elever från hela riket.

Vid behandling av fråga om intagning till utbildningen skall intagningsnämnden höra företrädare för specialskolan och behövlig expertis.

Utbildningen av de döva och gravt hörselskadade skall i den mån detta är möjligt och lämpligt integreras med motsvarande utbildning för andra elever i gymnasieskolan.

3 §

Rektor vid skolenhet, till vilken gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade är förlagd, svarar för den omedelbara skolledningen.

Klass, linje, specialkurs, gren, variant eller grupp får anordnas om antalet elever är minst fyra. Om särskilda skäl föreligger, får efter medgivande av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer utbildningsväg anordnas även om antalet elever är mindre än fyra.

Protokollsanteckning

För utbildningen skall finnas särskilda tjänster som studierektor i den omfattning regeringen bestämmer.

Stödundervisning och samordnad specialundervisning får anordnas enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

4 §

Kommunen skall förse lärosalar och andra lokaler, som används av de döva och hörselskadade eleverna, med hörselteknisk utrustning.

5 §

Kommunen anvisar elev, som är i behov därav och som så önskar, logi inkl. tvätt och städning samt möjlighet till kost.

Kommunen svarar för att eleverna får den hjälp i övrigt som deras handikapp kräver.

Protokollsanteckning

Avtalsbestämmelserna i 5 § utgör inte hinder för kommunen att ta ut avgift av elev för tjänster, om dessa inte krävs för utbildningens genomförande eller på annan grund enligt lag skall tillhandahållas kostnadsfritt. Det förutsätts vidare att avgift inte tas ut för tjänster i den mån kostnaderna för kommunen täcks genom att ersättning enligt 6 § eller annat statsbidrag används för sådant ändamål.

6 §

Utöver vad som följer av för gymnasieskolan gällande bestämmelser eller särskilda beslut av regeringen om statsbidrag erlägger staten till kommunen för varje läsår ersättning med 30 000 kr. per elev i kostnadsläget i juni månad 1981. Med basbeloppsindex, dvs. nettoprisindex med bortseende från direkt inverkan av ändringar i energipriser, för juni månad 1981 som bas anpassas ersättningsbeloppet för läsåret 1982/83 och senare läsår till kostnadsutvecklingen för april månad före det läsår utbetalningen avser. Ersättningsbeloppet erläggs kvartalsvis i förskott.

Protokollsanteckning

Kommunen erhåller ersättning för elev som påbörjat utbildningen senast den 15 september det läsår ersättningen avser. Ersättningen för tredje kvartalet varje år utbetalas a conto med samma belopp som ersättningen för andra kvartalet samma år. Slutreglering sker i samband med utbetalningen för fjärde kvartalet.

7 §

Detta avtal gäller från och med den 1 juli 1981 till och med den 30 juni 1986. Om avtalet inte sägs upp ett år före avtalstidens utgång, förlängs det med ett år i sänder.

8 §

Avtalet gäller under förbehåll att det godkänns av regeringen samt av Örebro kommunstyrelse genom beslut som vinner laga kraft.

Detta avtal är upprättat i två exemplar, av vilka parterna tagit var sitt.

Stockholm och Örebro den 12 januari 1981

För svenska staten
Statens förhandlingsnämnd

För Örebro kommun-
styrelse

Svante Englund
Ingrid Ericsson-Söderlund

Axel Gisslén
Ingemar Ögren

